

رابطه متوازن تعهد با تخصص و مقوله ای به نام پیشرفت اسلامی

۴ اردیبهشت ۱۳۹۴ ساعت ۲۳:۰۴

راهکار ایجاد توسعه و حصول پیشرفت همواره یکی از دغدغه های اساسی و مهم در ایجاد دگرگونی و تحول تکاملی جوامع بوده است. در باب سخن از پیشرفت و توسعه اگر بخواهیم از نوع مطلوب اسلامی این مقولات تعریفی داشته باشیم می توان گفت: «توسعه و پیشرفت اسلامی همان افزایش سطح بهره مندی و رفاه، ارتقا امنیت، آزادی های مشروع، گسترش ارتباطات اجتماعی و امکان تحرک اجتماعی معطوف به ارزشهای جامعه است که در یک بستر ارزشی اسلامی با حفظ اصول و در سایه پیشرفت علمی و تکنولوژیک و دگرگونی تکاملی در نظام بهداشت و درمان، آموزش و ساماندهی و مهندسی اقتصادی صنعتی و سیاسی و فرهنگی بوجود می آید». از لوازم اصلی دستیابی به این اهداف برخورداری از مدیریت شایسته است و دین مبین اسلام در زمینه شرایط مدیر صاحب صلاحیت تاکید جدی و در خور توجه به برخورداری مدیران از تعهد شغلی و تخصص نسبت به مسئولیت دارد.

برای رسیدن به افقهای مطلوب زندگی که همان زندگی توسعه یافته و همراه با پیشرفت است به نحو شایسته ای به مهندسی و مدیریت آن نیازمندیم و پر واضح است که این مدیریت به سوی پیشرفت اسلامی برای ما با توجه به این که در نظامی دین محور و ارزش گرا و با مردمی معتقد به مبانی اسلامی به سر می بریم باید متناسب با ارزشهای دینی و ملی ما بوده و توسط کارگزارانی که واجد صلاحیتهای لازم هستند بر عهده گرفته شود. رویکرد اسلامی مدیریت در جامعه اسلامی با اخلاق، رفتار و ارزش های اسلامی آمیخته بوده و این ارزش ها مدیریت اسلامی را تحت تأثیر قرار می دهد. جامعه اسلامی نیاز به نوعی از مدیریت دارد که با ارزش های انسانی و دینی و مبانی اخلاقی آن پیوستگی داشته و آرمان های اسلامی را مورد توجه و عنایت قرار دهد، ضمن آنکه تاکید بر این اصل بسیار شده است که جهل به عمل نیز مانند سستی در اعتقاد می تواند بنیان امور را سست نماید. لذا در نصایح رهبران مذهبی و سیاسی ما مدیریت اسلامی تصدی مسئولیت ها براساس صلاحیت هاست و هر مسئولیتی نیز دو نوع صلاحیت را می طلبد که عبارتند از:

۱- صلاحیت های عمومی: صلاحیت هایی است که فارغ از نوع مسئولیت، انسان باید حایز آن باشد، مثل امانت داری و تقوا که از این دسته می توان به عنوان عامل «تعهد» در مدیران و مسئولان یاد کرد. این وجه از شرایط لازم برای متصدیان امور از صدر اسلام و در جامعه فاضله مدینه النبی و سپس در حکومت عدل علی مطرح بوده و در تاریخ معاصر با برقراری نظام اسلامی مبتنی بر وحی در ایران کنونی بار دیگر برای ملت ما اهمیتی شایان یافته است.

۲- صلاحیت های خاص: صلاحیت هایی است که برحسب نوع مسئولیت باید در شخص مدیر یافت شود. از این رسته در فرهنگ مدیریتی ایران اسلامی به عنوان عامل «تخصص» یاد می شود که در رابطه ای متوازن با تعهد می تواند از اسباب اساسی حرکت جامعه اسلامی به سمت پیشرفت و تعالی معنوی و مادی باشد.

در این نوشتار جهت دستیابی به معرفتی صحیح تر از لوازم نیل به جامعه پیشرفته اسلامی با بررسی اندیشه های اسلامی برگرفته از پیشوایان مذهبی ابتدا سعی در تبیین اهمیت صلاحیتهای بایسته مدیران در راه نیل به این هدف داریم و بدین منظور ابتدا اهمیت هرکدام از مقوله های متعهد بودن و متخصص بودن نیروهای خدمتگزار جامعه اسلامی بررسی می گردد. بدین منظور و در واکاوی توجه به این مفاهیم از صدر اسلام به بیاناتی از رهنمودهای وحیانی و ارشادات رسول خدا(ص) و حضرت علی (ع) در ضرورت برخوردانی مدیران از تقوا و مهارت در تصدی مشاغل می پردازیم تا مبنای تفکراتی را که علمای اسلامی دوران معاصر نیز در این خصوص بر تحقق آن اصرار می ورزند دریابیم و در ادامه آن و با رویکردی که به دوره تاریخی کنونی اشاره دارد، به مقطع پس از انقلاب اسلامی در ایران که خود نمود احیای دینی در دوران نوین است خواهیم پرداخت و در دیدگاههای امام خمینی(ره) بنیانگذار نظام اسلامی در سده بیستم و خلف صالح ایشان آیت الله خامنه ای غور می نمایم در انجام مطلب با ذکر دیدگاه رهبری در این خصوص و نیز ملاکهای مدنظر ایشان در خصوص جامعه پیشرفته اسلامی به تحلیل ارتباط این دو مقوله یعنی تعهد و تخصص با پیشرفت مطلوب اسلامی اقدام خواهیم نمود.

۱- تا کید بر تعهد توأم با تخصص در صدر اسلام: در قرآن کریم جدا از معیارهای متعددی که از جمله در داستان طالوت و یوسف موسی و هارون(ع) برای گزینش نیروی انسانی آمده است به دو معیار لازم و اساسی در این روند یعنی «صلاحیت و شایستگی» با عنوان «اهلیت» تصریح شده است.

آیه هشتاد و چهارم سوره نساء امکانات و اختیارات و منصب مدیریت را نوعی امانت می داند و می فرماید: «به تحقیق خداوند شما را امر می کند که امانتها را به اهلش بسپارید.» از این آیه شریفه درک می شود که یک معیار مسلم برای مدیران و مسئولین «مورد اعتماد بودن» فرد برای کار مورد نظر است. داستان موسی و شعیب نیز به ارزش تعهد و تخصص اشاره دارد. موسی پس از کمک به دختران حضرت شعیب مورد دعوت آن حضرت قرار می گیرد و مطابق نقل قرآن کریم در آیه ۲۶ سوره «قصص»، دختر شعیب به پدرش می گوید: «ای پدر او را برای خدمت اجیر کن که همانا بهترین کارگزار و خدمتگزار است. انسانی توانمند و امین است.» در این آیات که از جمله مثالهای قابل ذکر قرآن در خصوص مضمون اخیر است توجه به مورد اعتماد و صالح بودن جهت سپردن مسئولیت به شخص و نیز لزوم توانایی وی در انجام مسئولیت مورد تاکید می باشد. در احادیث نبوی نیز نسبت به انتخاب «اصلح» تاکید فراوان شده است. رسول اکرم(ص) به صورت یک دستور کلی می فرمایند: «کسی که چیزی از امور مسلمین را بر عهده گیرد، سپس فردی را عهده دار کاری کند در حالی که فرد اصلح از او را می یابد، به خدا و رسول او خیانت کرده است.» بنا بر آنچه ذکر شد با دقت در مولفه های تشکیل دهنده صلاحیت از دیدگاه توحیدی و اسلامی در می یابیم که اهلیت و صلاحیت بر مسئولیت بر مبنای تعهد و تخصص از جمله معیارهای اساسی لازم در مکتب اسلام است. این مدیریت اسلامی را امیر المومنین

علیه) در نامه ۵۳ نهج البلاغه بدین گونه شرح می دهند که از جمله ویژگی های لازم برای معاونانوزرا و فرماندهان قدرت تفکر، صداقت، عدم همراهی در خلاف امر خدا، راستی در عمل، نیکوکاری، حسن سابقه، امانتداری، پدیدیرخشم بودن، شجاعت و... است که این مجموعه معیارهای لازم شمرده توسط حضرت را می توان در چارچوب لزوم تعهد و اخلاق مدار بودن یک مسئول به شمار آورد. آنگاه امام در فراز ۴۳ همین نامه که خطاب به مالک اشتر است می فرمایند: «در کارهای کارمندان بنگر و آنها را با آزمایش و امتحان به کار بگمار و از روی میل و استبداد به رای آنها را به کاری وامدار». از این حدیث نیز توجه مولای متقیان به امر مهارت و تخصص افراد در کار محوله به آنها قابل درک است و نیز در جایی دیگر از همین فراز حضرت کسانی را شایسته مسئولیت می دانند که در سنجش عواقب امور بینا تر باشند. در این جا نیز اشاره به عامل تعقل و دوراندیشی است و مسلما هر دو خصیصه پیشتر ذکر شده یعنی تعهد و تخصص در صورتی توامان در یک شخص متبلور خواهد بود که او از خرد کافی جهت تشخیص صلاح دنیا و عقبای خود و ملت خود یعنی «بصیرت» برخوردار باشد.

ادامه دارد...

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۴۷۹/مقوله-تخصص-تعهد-متوازن-رابطه>